

תאריך: 13, בספטמבר 2006
בתשובה נא לציין: 22893

בדואר רשום עם אישור מסירה

לכבוד
תא"ל אביחי מנדלבלט
הפרקליט הצבאי הראשי
מפצ"ר 9605, הקריה תל-אביב

שלום רב,

הנדון: תיק מצ"ח י-ם 163/2002 – גח', מ.פ. עין בית אלמא נפת שכם:
כשלים וסטיות מחובות מנהליות בחקירת מצ"ח ובהחלטת הפרקליטות לסגור את התיק

עניינה של התלונה

ברצוני להביא לידיעתך ולבקש שתדאג לבחינה מעמיקה של הכשל המערכתי, שאירע בטיפול בעניין שבנדון. עוד אבקש, שבחינה זו תוביל להסקת מסקנות אופרטיביות, למניעת הישנותו. וכן שהגורמים הרלבנטיים יונחו מטעמך בכל הנוגע לניהול חקירה ראויה, לרבות, על-פי אמות מידה מחייבות להפעלת שיקול דעת ולמתן החלטה אמינה בדבר מיצוי הליכי חקירה ומצוי הדין עם האחראים להתנהגות ברת עונשין.

1. התיק שבפניך הוא אחד משורת תיקים בהם נפתחה חקירת מצ"ח בעקבות תלונה, שהוגשה באמצעות המוקד להגנת הפרט (להלן: "המוקד"). זאת בגין אירועים שהעלו חשד להתנהגות פלילית חמורה של חיילי צה"ל. בנדון – ביזה במהלך חיפוש בבית של תושבים פלסטינים. כמו ברוב תיקי החקירה שבטיפול המוקד, גם כאן, החליטה הפרקליטות הצבאית לסגור את תיק החקירה ממספר טעמים ומבלי למצות את הדין עם מי מהחיילים. וגם כאן נדרשו פניות חוזרות ונשנות מצד המוקד, עד שנאותה פרקליטות פיקוד מרכז ומסרה, לאחר כשנה ורבע מיום פתיחת החקירה, את נימוקיה לסגירת התיק. בהמשך אולץ המוקד להתמודד עם הצבת דרישות, תנאים וטיעונים לא לגיטימיים, עד שנתרצו גורמי הצבא ומסרו לב"כ המתלוננת, העתק מחומר החקירה.

2. אולם, בחינת החומר שנמסר (שיוצג להלן) מגלה, כי החקירה נוהלה בחוסר סבירות קיצוני, תוך הפרת חובות ההגינות והנאמנות החלות על גורמי החקירה והפרקליטות הצבאית, כמו על כל רשות מנהלית אחרת. בכך הייתה הפרקליטות - הגורם המקצועי המצווה להנחות את גורמי החקירה ולפקח על עבודתם - לשותפה מלאה להתנהלות קלוקלת זו. וזאת גם משום שלא הורתה למצ"ח לבצע פעולות השלמה הכרחיות, שהתבקשו, אז, ממצבו האומלל של התיק. התנהלות זו, המפרה מושכלות יסוד של מנהל תקין מהווה, בהיבטים שונים, מעשי עוולה, הן במשפט הפרטי והן במשפט הציבורי.

3. בהקשר זה אביא לידיעתך, כי ביום 27.8.06 הגיש המוקד, בשם המתלוננת ובני משפחתה, דרישה לפיצוי לחטיבת תביעות וביטוח במשרד הביטחון. זאת בגין הנזקים שגרם להם הצבא במהלך האירוע נשוא התלונה, ולרבות בגין התנהלות גורמי החקירה והפרקליטות הצבאית. בנסיבות העניין דרשנו, שהמדינה לא תטען כל טענת סף, ולרבות התיישנות.
4. אנו סבורים, כי הכשל המערכתי, המתגלה על פני הדברים, ומונח בזאת לפתחך, דורש בחינה והפקת לקחים דחופות ויסודיות לשם ביעור מלא של מצבור ההתנהגויות הפסולות שהתגלו כאן ולעקירתן משורש.
5. שלטון חוק במדינה דמוקרטית אינו סובל הפרות כה גסות של המנהל והדין, המתגלות אצל כל אחד מהגורמים המעורבים בעניין זה. הללו עשו מלאכתם בחוסר סבירות כה קיצוני עד כדי פגיעה חמורה באושיות שלטון החוק.
- וידגש: מדובר בגורמי חקירה ואכיפת החוק בצבא, האוחזים במונופול לחקור ולהעמיד לדין חיילים חשודים בביצוע ביזה - עבירה פלילית חמורה אפילו בעת מלחמה ממש. מצב דברים זה, נגוע מטבעו בניגוד עניינים מובנה ועל כן דורש אמינות מוגברת. למרבה הצער נכשלו רשויות אלה במבחן באופן המצריך את התייחסותך.
6. ויובהר: נבקש שתתייחס לפנייה זו כאל תלונה נגד הגורמים הרלבנטיים במצ"ח ובפרקליטות. לצערנו, החזרת התיק להשלמת חקירה במצ"ח, היום, למעלה מארבע שנים לאחר האירוע, היא עניין מופרך וחסר תוחלת ולכן איננו מבקשים זאת.

תמצית התלונה והמגעים של המוקד עם גורמים רלבנטיים בצבא

7. בשעות הבוקר המוקדמות של ה-3.6.02, במהלך פעילות כוחות הביטחון במ.פ. עין בית אילמא (עילמא), נכנסו חיילים לביתה של גבי ח' ולבית בנה המתגורר מעליה וערכו בהם חיפוש. החיפוש נערך ללא נוכחות מי מבני הבית ותוך גרימת נזקים לרכוש, ובמהלכו נעצרו שלושה מבניה ונלקחו מהמקום. הם שוחררו למחרת היום. משהותר למתלוננת להיכנס לבית ובעוד החיילים נמצאים, גילתה, כי סכום כסף שהסתירה בארון - 11,000 ₪ ועוד 40 דינר ירדני - נעלם. כספים אלה חסכה מפני משפחתה, ואגרה לשם תשלום דמי ביטוח המונית של בנה, עליו פרנסת המשפחה. גבי ח' מיהרה אל קצין בשם תומר, שבסמוך לו עמד חייל נמוך, כלבן של כלב שחור, התלוננה על גניבת הכסף והתחננה אליו שישב לה את כספה. עוד מסרה גבי ח' כי דיברה עם הקצין תומר בערבית והוא ענה לה בערבית קלוקלת. משלא סייע לה, ביקשה מהחיילים לדבר עם הקצין הבכיר ביותר במקום, ואלה היפנו אותה אל אחר, אותו היא מכנה "הקצין הבכיר". אל האחרון דיברה באמצעות חייל, אשר שימש כמתורגמן. גבי ח' העידה שהקצין הבכיר רשם את דבריה והבטיח, כי תלונתה תיבדק.

לפרטי האירוע ראו תלונת המוקד להגנת הפרט (להלן: המוקד) מיום 4.12.02 ועדותה של גבי ח'י, שנמסרה לחוקר מצ"ח ביום 3.3.03. (לתשומת לב! בגוף העדות נרשם תאריך שגוי 3.5.03 וצריך להיות 3.6.02 כמו בכל המסמכים האחרים).

← מצ"ב העתק התלונה מסומן **נספח א'** והעתק העדות במצ"ח מסומן **נספח ב'**

8. בעקבות תלונת המוקד נפתחה חקירת מצ"ח – **תיק מצ"ח י-ם 163/2002**. מעיון בתיק החקירה נלמד, שבהמשך לעדות המתלוננת במצ"ח, ביום 3.3.03, גבו חוקרים עדויות משלושה קציני צה"ל, קיימו שיחות עם גורמים רלבנטיים בצבא, לרבות בהיבטים הנוגעים לאיתור חיילים וקצינים, ובעניין נהלים הקשורים במעצר חשודים מקרב האוכלוסייה הפלסטינית. כמו כן תפסו מסמכים שונים הנוגעים לעניינים אלה.

9. לאחר בקשות חוזרות מטעם המוקד לדעת תוצאות החקירה, ולמעלה משנה לאחר שהחלה, התקבלה ביום 9.5.04 במשרדי המוקד ההודעה הפורמאלית מטעם פרקליטות פיקוד מרכז (מיום 18.4.04), בדבר סגירת תיק החקירה "ללא נקיטה באמצעים" וזאת מן הטעמים הבאים:

2. בבדיקה שנערכה במפקדת הכוח שפעל במחנה הפליטים עין בית אלמא בתאריך 3.6.02, מסר האחרון כי לא ידוע לו על התלונה, וכן אין בגדוד קצין בשם תומר או חיילים בשמות שאזכרו בעדותה של המתלוננת. מברורים נוספים לא עלה כי היה כוח נוסף שפעל במחנה... גם לטענה כי בניה של המתלוננת נעצרו, לא נמצאו תימוכין."

← מצ"ב העתק ההודעה על סגירת תיק החקירה מסומן **נספח ג'**

10. על-פי ההסדרים שקבעו שלטונות הצבא ונמסרו בעל-פה ובכתב, פנה המוקד, ביום 6.5.04, בבקשה מתאימה לסרן לוי במדור חופש המידע בדובר צה"ל, לקבל לעיון והעתקה את תיק מצ"ח הנ"ל. בבקשה הודגש, כי, חלה בעניין תקופת התיישנות מופחתת - שנתיים מיום האירוע - מכוח סעיף 5א(א)(3) לחוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה). בנוסף התבקשו הנוגעים בדבר לפעול למניעת סיכול זכויותיה של המתלוננת להיפרע על נזקיה, ולהעמיד את חומר החקירה לרשותה בהקדם האפשרי.

← מצ"ב העתק הבקשה מסומן **נספח ד'**

11. וחרף האמור, נדרשו מגעים מתישים – תזכורות ושיחות טלפון לאין ספור - שנמשכו עד ליום 18.1.06, המועד בו נמסרו לעיון העתקי מסמכים מצונזרים, מתיק החקירה שבנדון, יחד עם תיקים נוספים.

← מצ"ב העתק תזכורת מקובצת (ראו: ס' ה' מתוך יב') מיום 4.4.05 מסומן **נספח ד'1'**

← מצ"ב העתק תגובה, כולל בעניין שבנדון, מיום 8.5.05 מסומן **נספח ד'2'**

12. וכך היה סדר הזמנים: העתקי המסמכים מתיק החקירה נמסרו למוקד כשלוש וחצי שנים לאחר קרות האירוע, כשלוש שנים לאחר שנפתחה חקירת מצ"ח, כשנתיים לאחר מסירת ההודעה על סגירת תיק החקירה, ולמעלה משנה וחצי לאחר תום תקופת ההתיישנות החלה בתביעות נזיקין מהסוג שבנדון.

ממצאים מתיק החקירה ניתוחם ומסקנות שיש לגזור מהם

13. להלן אפרט ממצאים מתוך מספר מסמכים המצויים בתיק מצ"ח, אציג ניתוח שלהם ואצביע על מסקנות, שנכון היה לגזור מהם, לעומת אלה שהוסקו בפועל והיוו בסיס להחלטה לסגור את התיק ללא נקיטה בצעדים נגד מי מהמעורבים.

עדות גב' ח' במצ"ח

א. כאמור, החיפוש בבית – בדירתה ובדירת בנה - נערך, שלא בנוכחות מי מדיריו. הגילוי, כי הכסף נעלם היה מידי וכך גם התלונה בפני הקצין תומר והקצין הבכיר שנמנו עם הכוח, שעדיין היה במקום. תיאור הכספת בה הוחבא הכסף ושבירתה, על הסכום ועל המטרות לשמן נחסך, אמינים; כך גם יתר הפרטים שמסרה המתלוננת, המציירים תמונת אירוע קוהרנטית שיש בה ממש: זו מסרה שמות של לובשי מדים שנמנו עם הכוח, ושל שפת הדיבור עמם. עוד ציינה, נוכחותו של חייל נמוך בתפקיד כלבן של כלב שחור, ליד הקצין הראשון עמו דיברה והעידה, כי משלא נענתה על ידי קצין זה, שאלה אצל החיילים מיהו הקצין הבכיר במקום. אלה היפנו אותה אל לובש מדים, שאת דרגתו לא ידעה לציין, ועמו דיברה בסיוע חייל מתורגמן. מסרה, שקצין בכיר זה רשם את דבריה והבטיח לעזור לה. בנוסף עמדה על גרסתה וטענה בתוקף, שדברים שאמרה "למשרד לקבלת תלונות", בעניין נזקי רכוש, עובר לעדותה זו, לא נרשמו (ראו: **נספח א'** הנ"ל).

ב. כבר כאן ניתן להיווכח, כי גב' ח' נתנה בידי החוקרים מספר משמעותי של קצות חוט ממשיים. באמצעותם, בשקידה ראויה וללא מאמץ יוצא דופן, יכול היה וחיוב היה חוקר סביר לחקור את אירוע הביזה הנטען ולהגיע לממצאים פוזיטיביים. והנה, למרות שפע האפשרויות (ואל המתגלה במסמכים נגיע מייד) מודיעה הפרקליטות על סגירת התיק ומתרצת החלטתה בניסוחים מעוקלים.

טעמי הפרקליטות לסגירת תיק החקירה

כל אחד מן הטעמים, כפי שנרשמו בהודעת הפרקליטות בדבר סגירת תיק החקירה (**נספח ג'** הנ"ל), יוצגו להלן. במסגרת כל אחד מהם אנתח ממצאים רלבנטיים מתיק החקירה ואסיק מסקנות. מסקנותי עומדות בניגוד למסקנות הרשומות בהודעה על סגירת התיק.

א. **הטעמים: "במפקדת הכוח שפעל במחנה הפליטים עין בית אלמא בתאריך 3.6.02, מסר האחרון כי לא ידוע לו על התלונה" ו"מברורים נוספים לא עלה כי היה כוח נוסף שפעל במחנה."**

הממצאים מתיק מצ"ח

ראשית, יצוין, כי אין אינדיקציה לכך, שגורמי החקירה גבו עדות ולו מחייל אחד שיכול היה להיות מעורב ישירות במבצע החיפושים בעין בית עילמא. מקרב הלוחמים נבחר לתת עדות רק מפקד הכוח, סמג"ד בדרגת סא"ל. (משום ששמו נמחק, יכונה להן הסא"ל).

שנית, הסא"ל מעיד, כי היה נוכח כמפקד במבצע בעין בית עילמא וכי "כוח היחידה אכן עבד בכפר עים כוחות אחרים" (דף 1 שורה 9, ההדגשה הוספה). יחד עם זאת, העיד, שהאירוע הספציפי לא ידוע לו, שלא אליו פנתה גב' ח' וכי הוא לא רשם כל תלונה ממאן שהוא בעניין שבנדון.

← מצ"ב עדות הסא"ל מיום 2.6.03 מצ"ב מסומן נספח ה'

כשלים בחקירה

עדותו של הסא"ל כי "כוח היחידה אכן עבד בכפר עים כוחות אחרים", סותרת חזיתית את הנאמר בהודעה על סגירת תיק החקירה, כי "מברורים נוספים לא עלה כי היה כוח נוסף שפעל במחנה". בנוסף, אין אינדיקציה, שבעת גבית עדות זו מהסא"ל רשמו מפיו מידע לגבי זהות הכוחות האחרים ש"עבדו" בכפר. במעמד זה אף לא רשמו מפיו פרטים כלשהם בנוגע לחיילים עליהם פיקד במהלך הפעילות. והרי יעיל ומועיל היה לברר זאת באמצעותו כבר בשלב ההתחלתי. בכך ניתן היה לחסוך בפעולות חיפוש מאוחרות אחר כוחות לא מזוהים, שכצפוי, העלו חרס.

ואכן, מה שניתן היה לבצע "בזול" בוצע "ביוקר" ואכן ללא תוצאות. מסמכים בתיק החקירה מראים, שלאחר העדת הסא"ל ערכו החוקרים סידרה של ברורים לאיתור יחידות שהשתתפו בפעילות האמורה, אך כאלה לא התגלו. יחד עם זאת, המצב בו מצויה הייתה החקירה, עת הוחלט לסגור את התיק מן הטעם האמור, הוא אחד משניים: או שהחוקרים לא עשו מלאכתם נאמנה ולא איתרו את כל היחידות, או שהסא"ל אינו דובר אמת. ומשום שעדות הסא"ל היא עדות יחידה של מי שהשתתף בפעולה, לא סביר היה להסתפק בעדות זו וחובה הייתה לאתר חיילים נוספים. לפחות אלה שניתנו בהם סימנים, ולפחות חיילים מהגדוד של הסא"ל.

יתר על כך. האפשרות, שהסא"ל כמפקד הכוח, חיפש בעצמו בביתה של המתלוננת לא הגיוני. בנוסף, אין אינדיקציה לכך שבפעילות בכפר השתתפו רק שני קצינים. ולכן, לא ניתן להסיק רק מכך, שהסא"ל אמר, שאינו מכיר את האירוע הנטען, ואמר שלא הוא רשם את דברי המתלוננת, כי אף חייל אחר לא עשה זאת, תהא דרגתו אשר תהא. ונניח שהחיילים הפנו את המתלוננת לקצין שאינו הבכיר ביותר? ואם הפנו אותה לחייל שאינו קצין? הרי ידוע, שבעיני תושבים פלסטינים, מי שנתפס כנותן פקודות, מכונה קצין. והרי אמרה המתלוננת במפורש שאינה מתמצאת בדרגות. חובה על חוקר סביר להניח, שתושבי האזור אינם מתמצאים בדרגות הצה"ליות ובדרגי הפיקוד. בהינתן נוכחות של לובשי מדים יש לחפשם בשכל ישר בקרב כלל החיילים מכל דרגי הפיקוד ובקרב כל היחידות שנכחו במקום האירוע, על פי מכלול הסימנים שניתנו בהם.

יתר על כך. המתלוננת העידה, כי עם הקצין הבכיר דיברה באמצעות מתורגמן. שמו של הסא"ל נמחק ע"י הצנזורה, אולם שמו של אביו, ואיל, נותר גלוי. השם מצביע על כך, שקרוב לוודאי, שפת האם של הסא"ל היא ערבית. מכאן ברור, שלא אליו פנתה המתלוננת. ולכן, מהצלבה של עדויות המתלוננת והסא"ל סביר היה להסיק כבר בהתחלה, שלא הסא"ל הוא הקצין הבכיר אליו פנתה וצריך היה להמשיך ולחפש את האדם הנכון. לאור זאת, ביסוס המסקנה בדבר העדר תימוכין להתקיימות האירוע הנטען על עדותו היחידה, של מי שברור שאינו האדם אליו מפנה המתלוננת, קובע זאת בלבד: חוקרי מצ"ח לא פעלו כפי שחוקים סבירים היו פועלים לשם איסוף ממצאים זמינים ולא ניתחו חומרים שהיו בידיהם. לו עשו כנדרש, יכולים היו להתקדם ולנהל חקירה יעילה.

עדות הסא"ל אכן מבססת בוודאות קיומה של פעילות צבאית באותו יום בעין בית עילמא, ומצביעה על יחידה צבאית אחת לפחות שהשתתפה בה, ובכך תומכת פוזיטיבית בגרסת המתלוננת. יחד עם זאת לא ניתן להסיק מעדות זו כל מסקנה השוללת, או מכרסמת, את גרסת המתלוננת, בדבר אירוע הביזה הנטען ואת המאמצים שעשתה להשבת כספה. על רקע עדותה, העובדות שהתקבלו מעדות הסא"ל הן אך ורק תחילת החקירה ואין בהן בשום אופן כדי לאפשר את סיומה.

ההחלטה לסגור את תיק החקירה כאשר מחד, קיימת עדות חד משמעית שכוח צבאי פעל בעין בית עילמא, ומאידך הסתירה המהותית הנ"ל אינה מבוררת ונותרת לא פתורה; כאשר הסא"ל, האחראי על הכוח החשוד בביזה, הוא זה שטוען, כי אינו מכיר את האירוע, שביירו נזנח חרף אפיקי חקירה נוספים, החלטה זו אינה סבירה בעליל ואינה יכולה לעמוד. ההחלטה לסגור את תיק החקירה בהסתמך על הקביעה ש"לא ידוע לו [לסא"ל] על התלונה" מהווה הודיה של גורמי החקירה בדבר התנהלותם הרשלנית. לסא"ל אולי לא ידוע, אבל החוקרים חייבים היו לדעת ויכולים היו לדעת. ואם לא ידעו, התרשלו. ואם לא די בכך, הנה עוד מאותו סוג.

ב. **הטעם: "אין בגדוד קצין בשם תומר או חיילים בשמות שאזכרו בעדותה של המתלוננת"**

הממצאים מתיק מצ"ח

שיחה נוספת עם הסא"ל – בזכ"ד מיום 10.8.03 רשם סגן גדי ממצ"ח דברים אלה מפיו של הסא"ל: "במהלך חקירה מסר כי נשאל בעבר על זהות חיילים בגדודו, אשר לא הכירם" (ההדגשה הוספה), וכן: "אינו מכיר חיילים בשם ויקי, קובה או תומר". וכן כי, "הקצין היחיד בשם תומר היה בקורס באותו הזמן."

← מצ"ב זכ"ד בחתימת סגן גדי ממצ"ח מיום 10.8.03, מסומן **נספח ו'**

קצינת השלישות של גד' 202, בשם מירב, מסרה ביום 13.5.03, בשיחה עם חוקר מצ"ח, סמ"ר (מיל) ירון, כי בחודשים מאי-יוני 2002 היה בגדוד קצין בשם תומר, המשרת בזמן השיחה בבה"ד (מחוק) וכי חייל בשם ויקטור שירת תחת פיקודו של תומר ביום האירוע. (שם, סעיפים 2-3).

בהמשך רשם החוקר ירון, כי איתר את פרטי הקצין תומר לרבות כתובת וטלפון ורשם כד: "6) התקשרתי למס' הטלפון... וענתה לי אמו ומסרה לי טלפון אחר שלו (המספר נמחק)". ולצד זה אין כל אינדיקציה, על גביית עדות, או שיחה עם תומר זה, שאותר למעשה.

← מצ"ב זכ"ד מיום 13.5.03 בחתימת החוקר ירון מסומן **נספח ז'**

ביומן מבצעים/ אירועים מיום 3.6.02 – בשעה 8:45 נרשם: "מאת פרפר ??? "דרישות פלסר"רים" בהמשך 5 שורות מחוקות. בשורה הרביעית ניתן לראות בברור את הרישום: "כלב חנ"ם נוסף"

← מצ"ב העמ' הרלבנטי של היומן מיום 3.6.02, מסומן **נספח ח'**

כשלים בחקירה

כאמור, מסרה המתלוננת בעדותה שמות של קצין - תומר ושמות של שלושה חיילים אחרים שהיו בזירת האירוע. ראינו, שהסא"ל העיד במפורש, כי לא הכיר את החיילים בגדוד. ולכן, מן העובדה שלא הכיר את השמות שהוצגו לו (בשיבושים בהשוואה לשמות שנרשמו בכתב יד ברור בטופס עדות גב' ח'), לא ניתן לקבוע דבר. מעדות הסא"ל לא נובע בשום אופן, שחיילים בשמות שמסרה המתלוננת, או בצליל הדומה להם, לא היו בביתה או בקרבתו. מכאן, הקביעה הנחרצת בהודעה על סגירת תיק החקירה, כי "אין בגדוד קצין בשם תומר או חיילים בשמות שאזכרו בעדותה של המתלוננת", משוללת בסיס על פניה. מאידך כן ניתן להסיק שעדות הסא"ל חייבה המשך חקירה לאיתור החיילים. אולם החוקרים לא פעלו כמתחייב ולא חקרו בכיוונים אחרים שהיה בהם להוביל לאיתור ולחקירה של חיילים נוספים. והרי הסא"ל לא פעל שם לבדו.

וזאת חרף קיומם של מקורות זמינים, לרבות תיעוד יחידתי המפרט שמות החיילים שהשתתפו בפעילות (שלא נמסר לנו ואיננו יודעים אם נאסף), שאמור להימצא במשרדי כל יחידה צבאית, וכמו עדים נוספים, שפרטיהם הונחו בפני החוקרים, או היו ממש בהישג ידם. ושוב: למשל, אותו קצין בשם תומר ולמשל, אותו חייל בתפקיד כלבן ולמשל, אותם שלושת החיילים בשמות שציינה המתלוננת.

חמורה במיוחד האינדיקציה הברורה, שלא נגבתה עדות מתומר, הקצין שפרטיו ומספר הטלפון שלו היו בידי החוקר ואשר לגבי נוכחותו בזירה יתכן שקיימת סתירה מהותית.

למעלה משנה לאחר האירוע, כשחוקר שב ומדבר עם הסא"ל, מציין האחרון מהזיכרון, שקצין בשם תומר היה בקורס בזמן האירוע. לעומתו, קצינת השלישות מירב, מסרה, שקצין בשם זה היה ביחידה בתקופת האירוע ואף קשרה בינו לבין חייל בשם ויקטור, שהיה תחת פיקודו.

נחזור ונדגיש: החוקר ירון רשם, שאיתר קצין בשם תומר, דיבר עם אמו וקיבל ממנה מספר טלפון אחר של בנה. ולאחר כל זה, אין אינדיקציה לגביית עדות מאותו תומר,

שאותר למעשה, ואשר דרכו ניתן היה לאתר חיילים נוספים. ואין כל אינדיקציה, כי נעשה ניסיון לאיתור פקודו, ויקטור, שקצינת השלישות (יש להניח שהתבססה על תיעוד ביחידה), מאשרת את דבר קיומו בהקשר הנדון.

גם אם נחשוב שעדויות שני הקצינים סותרות, חובה היה ליישבה. אך, אפילו נניח (זאת משום שזיהוי היחידות מחוק), שמדובר במידע משתי יחידות שונות, אם כך, ניתן היה לאתר לפחות קצין אחד (בהתקיים סתירה), ואולי אף שני קצינים בשם תומר ובאמצעותם ולקבוע ממצאים פוזיטיביים: מי הוא אותו תומר אליו מפנה המתלוננת שדובר ערבית קלוקלת; מי הוא ויקטור פקודו; ומי הוא הכלב הנמוך של הכלב השחור שעמד לידו; ואולי אף מי הוא לובש המדים אותו כינתה המתלוננת הקצין היותר בכיר, עמו דיברה באמצעות חייל מתורגמן ומי הוא המתורגמן ששמע אף הוא את תלונתה, וזאת לאחר שכבר צריך היה להיות ברור, ש"היותר בכיר" אינו הסא"ל.

כך, גם אין אינדיקציה, שנבדק באופן כלשהו קצה החוט בעדות המתלוננת בדבר נוכחות כלב נמוך וכלב שחור בזירת האירוע ובסמוך לקצין תומר. פרט זה בעדותה מצטלב עם הרישום ביומן המבצעים/אירועים (נספח ח הני"ל). רישום זה מאשש פרט מהותי בעדותה וחייב חקירה ממצה.

הקביעה הנחרצת, ש"אין בגדוד קצין בשם תומר, או חיילים בשמות שאזכרו בעדותה של המתלוננת", והעדר עשייה יעילה וראויה לאיתור הקצינים והחיילים, מצביעה על זלזול ועל זניחת כיווני חקירה הכרחיים וזמינים. וחמור מכך, אלה התומכים בעדות המתלוננת. מכאן עולה חשד לשיקולים זרים בניהול החקירה ולטיוח מכוון שלה. התנהלות זו עולה כדי רשלנות רבתי בחקירה לרבות, לכאורה, לשיבוש החקירה ולפיזור ראיות. בין אם היו המעשים מכוונים ובין אם היו תולדה של אדישות או רשלנות, התנהלות זו גרמה למתלוננת שלל נזקים שלא היו מחויבי המציאות.

בשולי הדברים נדגיש ונבקש טיפולך בתופעה בה אנו חוזרים ונתקלים בתיקי מצ"ח מסוג זה. החוקרים מסתפקים בגבית עדות מדרגים בכירים, שמלכתחילה לא צפוי שיהיה להם מידע ישיר ברוב העניינים הנחקרים, ונמנעים מחקירת חיילים. המקרה שבפניך מדגים בבהירות את חוסר התכלית, הידועה מראש, של פעולות חקירה כאלה. משהעיד מפקד כוח ואישר את מעורבות היחידה שבפיקודו באירוע נטען, לא יכול להיות שהחקירה מסתיימת ואפילו חייל אחד מפקודיו לא נחקר.

ג. **הטעם: "לטענה כי בניה של המתלוננת נעצרו, לא נמצאו תימוכין."**

הממצאים מתיק מצ"ח

עדות סג"מ עדי ק' מחמ"ל חטמ"ר שכם מיום 3.3.03 – בדף 1, בקטע הראשון לעדות, נרשם: "ביומן המבצעים אין איזכור לאירוע חיפושים במחנה פליטים זהו עניין שבשגרה ולכן לא מציינים אותו ביומני המבצעים."

← מצ"ב העתק מעמ' 1 של עדות סג"מ עדי מסומן נספח ט'

בירור עם סג"ם רות זכ"ד מיום 25.3.03 בחתימת חוקר מצ"ח סמ"ר (מיל) יוני
מפיה נרשם, "שבחלק ממבצעי היחידה, נעצרים ערבים רבים (מאות לעיתים), ובמצבים כאלו לא נרשמים שמותיהם של כל העצורים ביומן המבצעים, אלא, מתקן המעצר אליו הם מועברים רושם את שמותיהם (וגם לא תמיד, משום שחלקם משוחררים מיד לאחר המעצר, באם הם לא דרושים לחקירה כלשהיא..."

← מצב העתק זכ"ד מיום 25.3.03 בחתימת החוקר יוני מסומן נספח י'

דו"ח אג"ם חטמ"ר שומרון ליום שני, 3.6.02 (עמ' השער לשם זיהוי ועוד 2 העמ' הרלבנטיים מסומנים ש.ק. 1 ו-ש.ק. 2) -
תחת "פעילויות מיוחדות" נרשם: "כניסה למ.פ. עין בית אילמא והוצאת המקומיים למכלאות העצורים במהלך הכניסה נזרק מטען על כח של אגוז, המטען לא התפוצץ. א.נ.א.נ."

← מצ"ב העתק 3 העמ' מדו"ח אג"ם ליום 3.6.02 מסומן נספח יא'

זכ"ד מיום 11.5.03 בדבר שיחה שקיים החוקר סמ"ר (מיל) ירון, עם מיטל מקישור חטמ"ר שומרון ועם קצין ניהול מעצר במחנה המעצר עופר - ממיטל קיבל החוקר את הפרטים של כל ילדיה של המתלוננת, אותם רשם. הקצין במחנה עופר, לאחר שבדק את כל השמות הנ"ל מסר, שאף אחד מילדיה של המתלוננת לא הגיע למחנה עופר.

← מצ"ב העתק זכ"ד מיום 11.5.03 בחתימת החוקר ירון מסומן נספח יב'

כשלים בחקירה

ראשית, בדו"ח אג"ם הנ"ל (נספח יא') קיימת ראייה פוזיטיבית וחד משמעית שבאותה פעילות במ.פ. עין בית עילמא נעצרו תושבים אשר הועברו למכלאות העצורים וזאת חרף העובדה שביומן המבצעים כלל לא אוזכרו החיפושים (עניין בעייתי בפני עצמו).

שנית, המידע שמסרו שתי הקצינות מפענח באופן חד משמעי מדוע "ש[לא נמצאו תימוכין" למעצר הבנים, כפי שנרשם בהודעה על סגירת התיק. ההסברים שנתנו, אף מחזקים את עדותה של המתלוננת. לאחר שבידי החוקרים קיים מידע זה, בשום אופן לא ניתן להסיק מהעדר הרישום במסמכים הצבאיים, שבניה לא נעצרו ולא שוחררו למחרת, כעדות אמם. לאור האמור, כדי שניתן יהיה לקבוע ממצא פוזיטיבי חד משמעי, שניתן היה להיעשות, היה על החוקרים לזמן את הבנים, שפרטי כל אחד ואחד מהם מצויים היו בידיהם ולגבות את עדותם. דבר זה לא נעשה. ולכן, המסקנה, שנרשמה בהודעת על סגירת התיק, ונוסחה בלשון חלקלקה, מעידה, לכאורה, על מודעות בדבר לקויים חמורים בחקירה, שניתן היה למנוע בקלות, על כוונה לכסות עליהם, תוך יצירת מצג שווא ואמירת לא אמת.

בנוסף יש לתת את הדעת לעובדות נוספות הנלמדות מהצלבת עדויות הקצינות – מקור אמין של ידיעה אישית - בדבר העדר הרישום של עצורים בנסיבות דנן. לא זו בלבד שהיא מהווה ראיה מוצקה על השגרה הלקויה הנוהגת ביחידות, שלא לרשום פעולות מעצר של תושבים פלסטינים ביומן המבצעים (בהקשר הנזיקי הודיה בגרימת נזק ראייתי), אלא שהן מהווה עדות בעל דין נאמנה ומוצקה בדבר רשלנות במילוי פקודות ונהלים בקרב היחידות הלוחמות, עניין של משטר ומשמעת המצריך טיפול בפני עצמו.

ובמצטבר. ההסברים וההבהרות שנתנו הקצינות, מגלים התנהגות רשלנית הן של היחידות שפעלו בשטח והן של גורמי החקירה שזנחו ביודעין, לכאורה, כיווני חקירה זמינים מבלי למצותם באופן סביר. אפילו ימצא צידוק, ואנו איננו טוענים כך, לאי רישום שמות עצורים במסמכי היחידות באותם הימים, עדיין ניתן היה וחובה הייתה למצות כיווני חקירה זמינים בטרם נקבע פסקנית, ש"לא נמצאו תימוכין" למעצר הבנים. נימוק שקרי זה טוב היה אלמלא ניתן.

תוצאות ומסקנות

14. יוזכר. העתק תיק מצ"ח שנמסר לעיון בכ"ח המתלוננת, עבר בחינה של ביטחון שדה. מן המסמכים נמחקו פרטים מזהים של היחידות, של לובשי המדים ושל פעולות שנחקרו. בחינה של תיק החקירה בצורתו השלמה, עשויה להוליד שינויים ביחס למידת הדיוק אליה ניתן היה להגיע מבחינת החומר המצונזר.

יחד עם זאת, החומר שקיבלנו מבסס כדבעי את הטענות בדבר התנהלות פגומה וכושלת ביותר של כל הגורמים המעורבים בעניין זה - חקירה פלילית בתלונה על ביזה בידי חיילים. מקלקולי האחד ניזונו מי שאמורים היו לפקח עליהם, להנחותם, ולתקן את הכשלים שנפלו אצלם. אולם הגורמים בפרקליטות, כך נראה, לא טרחו לבחון באמת את התיק והטביעו חותמת כשרות על מעשים ומחדלים שהדין והדעת אינם סובלים.

15. הצלבת עדותה של גב' ח' עם ממצאים זמינים, המתגלים בקלות על פני המסמכים שהחוקרים אספו, או ייצרו, מלמד, כי אלה מאששים את גרסתה מכיוונים שונים. לו עשו החוקרים מלאכתם נאמנה יכולים היו לאתר בקלות את החיילים, שהיו בזירת האירוע ולגבות מהם עדות. ויכולים היו למצות את החקירה ואת הדין עם העבריינים. ניתוח הממצאים מצביע בצורה חותכת, כי החוקרים לא פעלו בצורה אפקטיבית. נהיר, שהחקירה התקדמה אך מעט מעבר לנקודת הפתיחה, וכי זנחה בהיותה במצב עוברי בעוד הפוטנציאל הניכר להתפתחותה לא ממומש. קשה להתנער מהרושם, כי במקום בו ישנם ממצאים ברורים, התומכים פוזיטיבית בגרסת המתלוננת, שם חדלים החוקרים מלחקור ושם מעוגנות המסקנות וההחלטה הנפתלות לסגור את התיק.

16. הניתוח דלעיל מגלה תופעות פסולות בעליל: העדר שקידה ראויה, זלזול, הימנעות מלדעת, והימנעות מלעשות פעולות בסיסיות, שחוקר סביר היה עושה בנסיבות דנן. כל אלה ברמה ובהיקף המצויים הרחק מתחת לרף התחתון של ניהול חקירה אפקטיבית וסבירה.

17. ניתן לקבוע, שאכן, נאספו מספר מסמכים ועדויות בידי חוקרים שונים, שבאו והלכו, ועשו כל אחד בזמנו ועל-פי דרכו. יחד עם זאת לא יכול להיות ספק במחדל המצטבר באיסוף ראיות זמינות ובניתוח החומר. החוקרים לא הפיקו מידע ומסקנות בסיסיים ביותר המצויים שם על פניהם. וחמור מכך. מן המקובץ מתגבש חשד, כי באופן עקבי, במקומות בהם תומכות ראיות חד משמעיות בעדות המתלוננת, דהיינו, במקום בו חובה לפעול כנגד המבצעים, זונחים החוקרים את החקירה ועושים למעשה לאי איתור החשודים, תוך עצימת עיניים גסה. וברור כי בהעדר פעולת ניתוח סבירה של חומר החקירה, המסקנות שהוסקו נטולות בסיס ומנוגדות לעובדות. מדובר באותם ממצאים שכן היו בידי החוקרים, או לכאלה שיכולים היו להיות וחייבים היו להיות בידיהם, לו פעלו בסבירות. המסקנות שנרשמו בתיק זה אינן מתיישבות לא עם האמת ולא עם השכל היישר. התנהלות כזו חותרת תחת אושיות שלטון החוק.

18. אין להניח, שהפרקליטות הצבאית קיבלה לידיה תיק בשל יותר מזה שנמסר לידינו. משכך הוא, לא ניתן להסביר את החלטת הפרקליטות לסגור תיק, המצוי בשלב כה בראשיתי ופרום, אלא, כהימנעות משיקול דעת והפעלת סמכות שבחובה, כמתן יד לשיקולים זרים, לזלזול מופגן באמת, במתלוננת, בחובות המוטלות על הרשויות על פי כל דין ובשלטון החוק. זאת במקום בו הכרחי היה, אז, לדרוש השלמה דחופה של חקירה פלילית בחשד לביזה - עניין שהוא ציפור הנפש של המוסר האנושי והצה"לי, גם ובמיוחד במלחמה ממש.

19. לנוכח המעשים והמחדלים המתגלים בתיק מצ"ח זה, לא מרפה החשש לטיוח מודע, לכאורה, של החקירה, או לפחות לעצימת עיניים בלתי נסלחת כלפי חייל, או חיילים, אותם ניתן היה, וחובה הייתה, לקשור לביזת הכספים, ועמם חובה הייתה למצות את הדין. מן המקובץ עולה, כי לגורמים בפרקליטות לא נדרש יותר משכל ישר כדי לראות, על פני הדברים, שכיווני חקירה, הכרחיים, קצות חוט של ממש, שהיו בידי החוקרים, הושמטו באופן שחייב ביקורת מקיפה ותגובה הולמת על אופן התנהלותם. זו היא אפוא המשמעות של הקלות, הבלתי נסבלת, בה סגרה הפרקליטות את תיק החקירה, "ללא נקיטה בצעדים": לא ננקטו צעדי הצלבה וניתוח ממצאים, לא ננקטו צעדי הסקת מסקנות סבירים, לא ננקטו צעדים למניעת ההתנהלות, שהובילה לסיכול היכולת לנקוט בצעדים נגד חשודים, לא ננקטו צעדים של פיקוח והנחיה, ולא ננקטו צעדים של צדק והגינות בסיסית כלפי המתלוננת. בכך, שללו מן התלוננת זכויות המוקנות לה בדין.

20. כל בר דעת יבחין, שהחלטת הגורמים בפרקליטות הצבאית לסיים את החקירה במצב זה נעדרת שיקול דעת ראוי. שורת הטעמים שנתנו, אינה יכולה להיגזר מחומר החקירה ואינה יכולה לעמוד. בכך התנערו מחובת להגינות מינהלית ראשונית כלפי גב' ח'. התנהלות כזו של רשויות בצבא, בעל המונופול לחקור את עצמו, כלפי אזרח קורבן עבירה, אינה עולה בקנה

אחד עם עקרונות המשפט הבסיסיים במדינה דמוקרטית ועם עקרונות המוסר האמורים להנחות את כל רשויות הצבא, כעניין שבשגרה. פגיעתם באושויות החברה והמשטר קשות.

21. ההחלטה לסגור את תיק החקירה במצב דברים זה והטעמים, נטולי הבסיס במציאות, שניתנו לכך, אינם עולים בקנה אחד עם חומרת המעשה בגינו נפתחה. והכול תוך אטימות לסבלו של הזולת, תוך זלזול ופגיעות אנושות בזכויות אדם בסיסיות של גב' ח': להגנה שווה של החוק לה היא זכאית ככל אדם, ולרבות לחקירה יעילה וממצה, להגנה עליה כ"אדם מוגן" בשטח הנתון לתפיסה לוחמתית, ולרבות להגנה מפני פגיעה בכבודה כבת אנוש, כקורבן עברה חמורה, ברכושה ובקיום היומיומי שלה ושל בני משפחתה. התנהלות זו של רשויות שלטון החוק בצבא כלפי גב' ח' ובני משפחתה, בנסיבות העניין, כמוה כגזל כבשת הרש ועושק בידי המדינה.

22. הטעמים שפורטו בהודעה בדבר סגירת תיק החקירה, יצרו בפועל מצג המצוי הרחק מן האמת: גב' ח' מוצגת למעשה, כמי שטפלה מסכת שקרים על חיילי צה"ל, שמצ"ח הצליח להפריך, ולהשיב לצבא את יושרתו. עם מצג זה לא היה לאל ידה של גב' ח' להתמודד. היא, תושבת שטחים אחת, התלויה לחלוטין בגורמי החקירה בעלי המונופול מכוח החוק, מוכפשת ונאלצת כך להתמודד מול המדינה, הנהנית הן מחזקת התקינות המינהלית והן ממצב בו חומר החקירה מצוי בידיה בלבד. וחומר זה, חרף בקשות חוזרות ונשנות, ממאן הצבא למסור לה בטיעונים לא לגיטימיים ובמשך תקופה לא סבירה בעליל. זאת חרף העובדה שתיק החקירה, בתלונה על ביזת כספה, נסגר מזמן, וחרף ידיעת כל הגורמים המעורבים, כי תקופת ההתיישנות בתביעות מהסוג דן הוגבלה בחוק לשנתיים מיום קרות האירוע. גם מכלול התנהגויות זה לוקה בחוסר תום לב ובהעדר הגינות בוטים.

23. התנהלות כה קלוקלת, חסרת תום לב והגינות, המתגלית בקרב שרשרת הפיקוד האמון על אכיפת החוק בצבא, מדאיגה ביותר ומובילה לחוסר אמון מכביד כלפי הצבא והמדינה כאחד. היא פוגעת בקורבן העברה. היא פוגעת באינטרס הציבורי הרחב. היא מנוגדת לתקנת הציבור. כזאת הדין והדעת אינם סובלים.

24. אנו רואים בחומרה יתרה את נוסח ההודעה מטעם פרקליטות פיקוד מרכז, בדבר סגירת תיק החקירה. ההנמקות שניתנו למתלוננת, יוצרות כלפיה, למעשה, מצג מטעה המעמיד אותה באור שלילי של דוברת שקר המפריחה סיפור בדים. בהתנהלות זו פגעו גורמי החקירה והפרקליטות, באופן אנוש, באמינות המתלוננת ובעילות התביעה שעמדו לה, והותירו אותה נטולת יכולת למצות את זכויותיה המוקנות לה בדין ועשו לסיכולן הלכה למעשה.

25. אנו רואים בהחלטות המתקבלות בידיעה ברורה, או שצריכה הייתה להיות ברורה, כי הן נעדרות בסיס אמיתי במציאות, ובניסוח החלטות, המשמיעות ולו רמזים של הטלת רפש במי שהן מכוונות כלפיו, מעשה נפשע המנוגד לערכים מוסריים ומשפטיים מהיותר בסיסיים, המונחים ביסוד המשטר של מדינת ישראל. במיוחד כך כאשר התוצאה של החלטות כאלה היא שלילה של זכויות אדם ראשונות במעלה, וביתר שאת של קורבן עבירה חמורה.

26. ואם לא די התווספה לכל אלה גם סחבת לא לגיטימית מצד הגורמים בצבא במילוי החובה למסור חומר חקירה לקרבן עברה. וזאת חרף דרישות חוזרות ונשנות מצד המוקד, כאמור, וחרף תזכורות חוזרות ונשנות ששיגר אליהם בציון העובדה, שתקופת ההתיישנות קוצרה בנדון לשנתיים. הללו הופנו על-ידי המוקד לתיקון מס' 4 בחוק הניזקים האזרחיים (אחריות המדינה), התשי"ב-1952 והוזהרו, שוב ושוב, מפני הפגיעה הצפויה בזכויותיה של המתלוננת ושל אחרים במצבה (נספחים ד' – ז' הנ"ל). עניין זה, החמור בפני עצמו, הועבר אך לאחרונה לידיעתך ולטיפולך על ידי עמיתתי, עו"ד ענת קידרון, ואין לי צורך להרחיב בו כאן.

27. מצב הדברים שיצרו רשויות הצבא - ההודעה בדבר סגירת תיק החקירה, על טעמיה חסרי הבסיס, יחד עם אי העברת חומר החקירה לעיון ב"כ המתלוננת עד שנה וחצי לאחר תום תקופת ההתיישנות - העצים את הפגיעה בגב' ח', וסיכל למעשה את יכולתה לבחון את מצבה באופן מושכל. בכך מנעו אותם גורמים מגב' ח' את זכותה לערור על ההחלטה, לסתור את המסקנות שהובילו אליה, להגן על כבודה ולהיפרע על נזקיה. ומנקר החשש ולא מרפה, שאכן, לשם כך עשו כפי שעשו.

28. אין צורך להכביר מילים ולפרט את הידוע. בעידן שלאחר תיקון מס' 7 בחוק הניזקים האזרחיים – אשר צה"ל פעל ליזום ולקדם - התנהלות כזו של רשויות אכיפת החוק בצבא חמורה עשרת מונים. משחל התיקון, תלויים תושבי השטחים שניזוקו מידי חיילים, בעניינים כגון זה, באופן מוחלט בהרשעת החשודים במשפט פלילי. זאת בתחולה רטרואקטיבית. קו ישר וקצרצר, הרחק מעינו הבוחנת של בית המשפט האזרחי, מוליך היום מחקירה לא ראויה לאי נטילת אחריות כלשהי מצד המדינה על מעשי נבלה של חיילים. אין גם צורך להזכיר עד כמה חלקלק ונטוי אותו הקו. ניגוד העניינים אך גדל וכך גם הפיתוי ו"הכדאיות" לא למצות את הדין עם חיילים סורחים. חוסר ההרתעה, שכבר מזמן עבר את גבולות הראוי, הועצם עוד יותר. מספר קורבנות העברה שזכויותיהם נשללות בעקבות כך, עולה. והכול בחסות החוק.

זהו תיק מצ"ח אקראי. חובה להניח, שאינו היחיד. חובה להכיר בכך שהגרעין לתקינות המשטר והחברה בישראל, טמון גם בכל אחד ואחד מתיקים כאלה.

אנו מצפים להיוודע תוצאות טיפולך בתלונה זו מוקדם ככל האפשר.

בכבוד רב,

חנה מטרס-עירון, עו"ד
המוקד להגנת הפרט

לוט : נספחים א-יב'